

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПОШУКУ ОРІЄНТИРІВ РОЗВИТКУ
УКРАЇНСЬКОЇ АРХІТЕКТУРИ З РИСАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ**

**(на прикладі організації та проведення
Року Івана Левинського у Львові)**

© Гой Б. В., 2019

Зроблено теоретичні висновки із численних заходів: виставок, круглих столів, екскурсій, лекцій, конференцій, семінарів тощо, які відбулись упродовж проведення Року Івана Левинського у Львові. Висновки окреслюють необхідні першочергові організаційні кроки для збереження архітектурної спадщини XIX–XX століть, що має важливе значення для формування сучасної архітектури України.

Ключові слова: архітектурна спадщина; українська архітектура; національна ідентичність; Іван Левинський.

Постановка проблеми

Іван Левинський – видатний львівський архітектор, підприємець, громадський діяч, професор і патріот України. У 2019 р. виповнилось сто років, як з нами немає великого українського будівничого. Насправді ж сто років – добрий строк для нового осмислення подій з огляду на минулий час. У 100-ту річницю від смерті Івана Левинського можемо осмисленіше розглянути особливості саме української сецесії, яка, зберігаючи основні особливості загальноєвропейського стилю, знайшла своє, безумовно, оригінальне, самобутнє національне вираження, завдяки чому у Львові сформувався архітектурний напрям, який додав місту виразної неповторності.

Проект “Рік Івана Левинського”, ініційований регіональною Спільнотою архітекторів у 2019 р. у Львові, був націлений на пошук відповіді на запитання: як повинна розвиватись сучасна українська архітектура, щоб не втрачати ні актуальності, ні ідентичності? Відповідь на це питання репрезентувала низка різноманітних подій, покликаних ознайомити широке коло фахівців і небайдужих громадян із найвизначнішим архітектором Львова, який на зламі XIX–XX століть віднайшов ознаки українського стилю і втілював їх не лише в архітектурі та дизайні, але й у громадсько-політичній та освітній діяльності. Упродовж усього року у Львові відбувалися різноманітні заходи, до організації яких було залучено понад 20 провідних навчально-дослідницьких інституцій міста, а саме: до проведення виставок – “Іван Левинський. Імпульс”, “Український світ Івана Левинського: від цеглини до амфори”, “Керамічне панно вілли Ковшевича: Реконструкція”, екопікніку в парку Лісотехнічного університету, виставки у Відні; апробовано десятки туристичних маршрутів, проведено міжнародну наукову конференцію у Львівській політехніці, організовано лекційні та дитячі програми у Пороховій вежі, створено віртуальний інтерактивний маршрут, проведено знімання трьох документальних фільмів, розроблено програми для студентів мистецьких закладів освіти, ініційовано тематичні дискусії та круглі столи тощо. Події презентувалися як на львівських вулицях між забудовою Івана Левинського, так і у виставкових залах не лише України, але й за кордоном. Дискусії про

спадщину Івана Левинського охопили як коло професійних істориків та архітекторів, так і пересічних мешканців міста, які розповідали про особливості проживання в історичній забудові. Тема Року Івана Левинського активно обговорювалась у засобах масової інформації у найрізноманітніших форматах: репортажах з подій, інтерв'ю, у документальних фільмах. Результатом стало розроблення окремої інтернет-платформи, яка систематизувала результати проведених заходів у межах Року Івана Левинського і стане основою подальшого розвитку вищезначеного дискурсу, а також публікація книги-альбому "Іван Левинський. Імпульс", яка зафіксувала і систематизувала теоретичні та практичні здобутки когорти однодумців, що організували ці заходи і хочуть, щоб їх розвивали їхні послідовники і у майбутньому [1].

Рис. 1. Графічний макет постера до Року Івана Левинського у Львові для будівлі колишнього Товариства "Дністер" (вул. Руська, 20). Автори О. Шумела, Б. Гой

Аналіз публікацій і виклад основного матеріалу

За проєктами і під керівництвом Івана Левинського зведено будівлі в багатьох містах західного регіону України та східної Польщі. Зокрема, у Львові вони належать до споруд, які досі визначають вигляд міста. Фірма І. Левинського на межі XIX–XX століть займалася забудовою Львова у великих масштабах, забезпечуючи працею сотні робітників, серед яких її власник був постаттю майже легендарною.

З першими кроками нового ХХ століття у Львові посилилася увага до нових архітектурних ідей. Архітектурна думка Львова, що починаючи з 1898 р. перебувала під певним впливом глави віденської школи Отто Вагнера, активно розглядала не лише раціональний аспект, але й регіональні особливості у загальній проблематиці нового стилю, що став панівним в Європі в цей час, – сецесії (модерну).

Саме такою була теорія “раціональної архітектури” Івана Левинського. Для нього утилітарне й естетичне у будівництві нерозривні: ось головна думка І. Левинського. Індивідуальність і фантазія архітектора, який стилізує взірці природи, повинні втілюватись у відповідних матеріалах і конструкціях та збігатись із призначенням будівлі. Іван Левинський вважав, що просторово-планувальна структура виявляється зсередини назовні, і в цьому сенсі зовнішній вигляд споруди має для архітектора другорядне значення [2]. Утверджуючи раціоналізм нової сецесійної архітектури, він підкреслював важливість естетичного моменту формотворення: художнього осмислення утилітарного. Кожну споруду необхідно робити твором мистецтва, основні функціональні елементи повинні мати естетичну форму і, зокрема, оздоблюватися декором. Як і О. Вагнер, І. Левинський не відмовляв орнаменту в його “естетизувальній” ролі, вказуючи при цьому на його обов’язкову тектонічність.

“Вагнерівські” погляди разом з І. Левинським сповідували його учні та співпрацівники – А. Захаревич, В. Садловський, О. Лушпинський, Т. Обмінський.

Архітектурний простір львівські теоретики розглядали як середовище, що об’єднує твори різних видів мистецтва та організовує їх естетичне діяння на людину. Лідерство архітектури в справі перетворення предметно-просторового середовища, концепцію тектонічної та ідейно-тематичної координації монументально-декоративного мистецтва з архітектурою обґрунтовували в своїх статтях і публічних виступах В. Ребчинський і В. Стронер (1895–1896), Ф. Ляхнер (1900), І. Левинський (1901), Т. Обмінський (1904) [3].

“Архітектура повинна жити в згоді зі скульптурою і малярством, проте мусить залишати собі головну роль”, – говорив І. Левинський [2].

Саме тому різноманітні заходи Року Івана Левинського засвідчили не лише велику зацікавленість і ще досі недостатню обізнаність з постаттю та спадщиною цього архітектора та його послідовників, але й стали імпульсом для осмислення основи діяльності сучасних українських зодчих, для яких львівські архітектори завжди були своєрідним символічним дороговказом у пошуку розвитку орієнтирів національної архітектури. Так прийшло певне усвідомлення того, що українські архітектори, як і сто років тому, повинні бути організаторами та керівниками інтегрального архітектурно-художнього формоутворення. “Режисура” архітектурних ансамблів повинна починатись ще на стадії їх проектування. Синтез мистецтв у архітектурних творах повинен народжуватись у кресленнях, творчий задум архітектора створюватись водночас із задумами творів монументального мистецтва, живопису та скульптури. Сто років тому нерідко архітектор, підприємець і митець поєднувались в одній особі. Не лише І. Левинський, але і його учні: А. Захаревич, Т. Обмінський, В. Садловський, О. Лушпинський, Ю. Пйонтковський та інші проектували для своїх споруд зображальний декор, обстановку інтер’єру, вітражі, навіть стінні розписи. Це було не стільки проявом “архітектуроцентризму” сецесійного мислення початку ХХ століття, скільки притаманного усьому національному українському мистецтву тяжіння до творчого універсалізму, без якого неможливо уявити архітектуру України майбутнього.

Висновки

1. Рік Івана Левинського у Львові показав, наскільки критичним є стан спадщини великого українського будівничого. І найгірше, коли, виконуючи на об’єктах будівельно-ремонтні

роботи, пов'язані з розбудовою, надбудовою чи термомодернізацією будівель, через некомпетентність як замовників-інвесторів цих робіт, так і архітекторів, і будівельників, які ці роботи проєктують та виконують, ми назавжди втрачаємо надзвичайно цінні архітектурні твори межі XIX–XX століть. Саме тому робота з вивчення та популяризації спадщини Івана Левинського та його учнів і колег вкрай необхідна, а для її проведення варто створити муніципальну (або й регіональну) інституцію – “Бюро спадщини”, яке б системно провадило таку науково-просвітницьку діяльність.

2. Уже сьогодні у Львові доволі активно розвивається ринок історичних елементів як будівель, так і предметів наповнення інтер'єрів архітектурної спадщини цього періоду (від цегли та керамічної плитки, до печей, столярки та меблів і предметів ужиткового призначення). Усе це стає частиною дизайну середовищ безліч кав'ярень, приватних помешкань і навіть сучасних торгово-офісних приміщень, що є результатом замилювання т. зв. “львівським стилем”, який останніми роками став мистецьким феноменом загальнодержавного масштабу. Проте загалом ці процеси ні на державному, ні на муніципальному рівнях не лише не контролюють, але й навіть не моніторять і не стимулюють. Як наслідок, втрачаються (як правило, просто викидаються на смітник) сотні, якщо не тисячі цінних артефактів цієї епохи. Саме тому вважаємо за доцільне створити у Львові окремі муніципальні підприємства, які б збирали, систематизували та відновлювали все те, що під час ремонтних робіт викидають їх теперішні власники. Рік Івана Левинського показав, що такі майстерні не лише можуть бути самоокупними, але й впливатимуть на популяризацію та збереження такої спадщини. Вони здатні стати своєрідним майданчиком для відновлення давніх технологій, ремесел та унікальних знань щодо роботи як з будівельними матеріалами, так і з культурно-етнографічними знаннями, які опрацьовували тогочасні майстри та дослідники, що вкрай необхідно для розвитку сучасної української архітектури та дизайну з рисами національної ідентичності.

3. Надзвичайно продуктивна праця Івана Левинського не лише залишила нам цілий пласт будівель та споруд, які ще потребують вивчення, дослідження та сучасної інтерпретації, але й специфічні знання у сфері організації навчально-педагогічної та громадської роботи, що була націлена на формування державницького мислення та ефективного професійного розвитку архітекторів, будівельників, науковців тощо. Його методика поєднання професійної освіти студентів-архітекторів з реальною їх практичною роботою на виробництвах, які створив Іван Левинський, стала основою формування неповторного львівського типу українського модерну. А громадська робота щодо створення українських професійних об'єднань як молоді, так і колега-будівничих, стане в майбутньому базою для розвитку українського національного руху і в Галичині, і в Українській державі початку XX століття загалом. Ці теоретичні надбання варто не лише досліджувати, але й використовувати у сучасній реальній практиці організації навчального процесу у вищій та професійно-технічній школах, а також як основу для статутної діяльності професійних громадських об'єднань архітекторів, будівельників, дизайнерів, художників та інших митців України XXI століття.

1. Іван Левинський. *Імпульс* / упоряд. Н. Матлашенко. – Київ: Артбук, 2019. – 174 с.

2. Lewinski J. *O budownictwie uytylitarnem* // *Czasopismo Techniczne*. 1902, No. 3, s. 39.

3. Бірюльов Ю. О. *Архітектура Львова: Час і стилі. XIII–XXI ст.* / упоряд. і наук. ред. Ю. О. Бірюльов. – Львів: Центр Європи, 2008. – 720 с.

**MODERN PROBLEMS OF SEARCHING THE GUIDELINES
FOR DEVELOPING UKRAINIAN ARCHITECTURE WITH FEATURES
OF NATIONAL IDENTITY (BY THE EXAMPLE OF ORGANIZING
AND CONDUCTING THE YEAR OF IVAN LEVYNSKYI IN LVIV)**

© *Goi B. V., 2019*

The project “the Year of Ivan Levynskyi in Lviv” was aimed at finding the answers to the following questions: how should modern Ukrainian architecture develop in order not to lose its topicality or identity? The answer to this question was represented by a number of various events which were aimed at getting a wide amount of professionals and concerned citizens acquainted with the most outstanding architect in Lviv who, at the edge of 19th – 20th centuries, found the features of Ukrainian style and implemented them not only into architecture and design but also public and political as well as academic activity. During the whole year various events were taking place in Lviv and all the leading academic and research institutions and professionals (mentioned below) in the city were involved into organizing these events: holding the exhibitions – “Ivan Levynskyi. Impulse”, “Ukrainian world of Ivan Levynskyi: from a brick to an amphora”, a street exhibition, an eco-picnic in a Forestry and Wood-Technology University park, an exhibition in Venna, tens of tourist routes have been tested, a scientific conference has been held in Lviv Polytechnic National University, lecture and children's programs in Gunpowder tower, a virtual interactive route has been designed, three documentaries have been filmed, a photo album has been issued, programs, topical discussions and round tables for students of artistic educational institutions have been arranged etc. As a result, a separate internet platform has been designed, which has systematized the outcomes of held events within the Year of Ivan Levynskyi and will become the basis for further development of a mentioned above resource.

Key words: architectural heritage; Ukrainian architecture; national identity; Ivan Levinsky.